

09.04.20р. гр.О-3

ГР.О-3 предмет «Основи зеленого будівництва»

Професійна кваліфікація: озеленювач 3-го розряду.

ОЗ-3.2.1. Улаштування квітників різних видів.

Тема уроку: Асортимент багаторічників, зимуючих у відкритому ґрунті, особливості їх вирощування та їх декоративне значення.

КОНСПЕКТ

Запишіть конспект:

Ірис (народна назва «Голубчик») - це багаторічна квітуча зимуюча рослина, що має загострені прямостоячі щільні листя і яскраво забарвлені великі квітки. Посадка ірисів в саду - чудовий спосіб забезпечити його безперервне цвітіння, заповнивши проміжок коли ранні весняні рослини вже відквітнули, а літні ще не почали. Півники цвітуть починаючи, приблизно, з середини травня до початку липня. Якщо грамотно вибрати сорт ірисів і правильно доглядати за ними, то ці чудові квіти стануть цвісти два місяці поспіль, ставши чудовим прикрасою вашого саду.

Іриси бувають кореневищні або бульбові. В даний час налічується більше 250 видів дикорослих ірисів і неймовірно велика кількість сортів (десятки тисяч). На території нашої країни ростуть близько 60-ти з цих видів, а найбільш поширені двадцять, серед яких карликові іриси, сині, японські, сибірські і бородаті. Велика частина найбільш популярних серед російських садівників сортів ірисів відноситься саме до кореневищним бородатим ірисам. Забарвлення квітів ірисів буває найрізноманітнішою, і часом, досить екзотичною.

Різнобарвні квіти ірису (забарвлення пелюсток – від білої до темно-пурпурного) зовні схожі на орхідеї, мають приємний свіжий аромат. Деякі сорти садових ірисів мають на нижніх пелюстках «борідку». Цвітіння ірисів починається в травні і триває до червня: кожен окремих квітка зберігає декоративність близько тижня. Насіння рослини дозрівають восени, в тригранних коробочках, які містять від 25 до 45 насіння.

Під назвою іриси насправді ховаються кілька дуже схожих зовні рослин, але відрізняються вони кореневою системою: кореневі іриси і цибулинні іриси, які діляться на ксифіум, ірідодіктум і юнони. У кожного з них є свої особливості.

Іриси у вирощуванні та догляді зовсім невибагливі. Цвітуть до 2-х місяців, а деякі сорти ще раз зацвітають восени. Пік цвітіння у цих багаторічних рослин починається на 2-й рік після висаджування, а зими вони не бояться. Іриси люблять місця добре дреновані і освітлені сонцем. Готуючи клумбу, необхідно удобрити ґрунт органічними і мінеральними добривами. При цьому треба пам'ятати, що гній перед висадкою цих квітів додавати не бажано, краще зробити це заздалегідь (за рік до їх висадки). Клумба для ірисів також повинна мати не різкий ухил в південну сторону, незайвим буде

і підняти клумбу на 10-15 см. Гібридні сорти ірисів прекрасно ростуть без пересадки на одному місці до п'яти років, а деякі (наприклад, Кемпфера і Ірис сибірський) і до десяти років. Правда, слід врахувати, що іриси досить сильно розростаються, тому, щоб поживних речовин їм вистачило, слід врахувати можливість розширення площі посадки.

Сучасні види та сорти ірисів настільки різноманітні, красиві і ароматні, що важко зробити вибір при вирощуванні у відкритому ґрунті на користь якогось одного сорту.

Існують основні різновиди ірисів, які вирощують на присадибних ділянках, у відкритому ґрунті в парках і скверах, використовують при влаштуванні композицій в ландшафтному дизайні.

Ірис бородатий

Ірис бородатий – цей вид ділиться в свою чергу на три підвиди, що залежать від висоти рослини:

- низькорослі — висота рослин не перевищує 40 см;
- середньорослі — рослини досягають у висоту до 70 см;
- високорослі — вище 70 див.

Вид отримав свою назву за декоративну «борідку», яка прикрашає нижні пелюстки квітки по середній частині. Забарвлення квіток ірису бородатого варіюється від блідої блакитного до темно-ліловим. Селекціонерами виведено величезну кількість нових сортів ірису бородатого, в тому числі двоколірних з облямованими пелюстками. Ці сорти дуже декоративні, компактні, з великими квітами і хвилюючим ароматом.

Ірис російська

Ірис російська – утворює низькі щільні «подушки» — куртини. Сорти російської ірису цвітуть дрібними квітами блідих забарвлень. Чудово виносить короткочасне пересихання ґрунту. У ландшафтному дизайні застосовується для оформлення кам'янистих гірок та альпінаріїв, де потрібно рідкісний полив.

Ірис сибірський

Ірис сибірський, який власне і називається голубчик, – рослина високоросла, досягає 1 м. Квіти насичені, фіолетового кольору з відтінками синього. Ірис сибірський і виведені селекціонерами його гібриди, виділяють в окремий підвид ірисів: лимнирис. У рослин цієї підгрупи на відгині пелюсток відсутній «борідка».

Ірис болотний

Ірис болотний, або жовтий, росте в природі по берегах озер, річок, на вологих схилах ярів. Може чудово розвиватися і квітнути на засолених ґрунтах, при високій температурі зовнішнього повітря. Ці сорти ірису з успіхом використовуються в ландшафтному дизайні для оформлення

штучних водойм: відкритих басейнів, ставків, водоспадів, ірис виносить надмірний полив, чудово виглядає при декоративної посадці.

Ірис гладкий

Ірис гладкий – вирощування при високій вологості повітря; потрібен рясний полив. Висаджується біля водойм.

Ірис німецький

Ірис німецький – з листям, схожими на меч і квітами на високих міцних квітконосах довжиною до 90 див. Рослина придатна для оформлення букетів, вирощується на зрізання.

Ірис карликовий

Ірис карликовий – невисока рослина, всього досягає розміру 10 див. Утворює при вирощуванні у відкритому ґрунті густі куртини. Невеликі квіти мають різноманітне забарвлення.

Ірис Кемпфера

Ірис Кемпфера (інша назва – ірис мечоподібний) відноситься до пізніх сортів видових ірисів. Листя висотою 30-40 см обрамляють плоскі квіти ірису мечоподібного. Квітконоси досягають 60-70 див.

Ірис японський

Ірис японський – великий вид ірисів, який ділиться на підгрупи в залежності від розміру квітки. Вирощування цих сортів найбільш переважно з-за високої декоративності квітів. Японські іриси часто утворюють махрові квіти в різні терміни (ранні, середні, пізні, дуже пізні). Квітки японського ірису пофарбовані у всі відтінки насиченого пурпура. Зимівлю квіти цієї підгрупи переносять погано.

Садівникам-любителям для розмноження ірисів краще всього вибрати вегетативний спосіб (можливий ще і насінневий, але він більше підходить для гібридизації) - це дозволить побачити цвітіння вже через рік після посадки рослини. Вегетативний спосіб розмноження підходить як для дикорослих так і для сортових ірисів. Для цього потрібно взяти кущ, обтрусити землю з його коренів і розламати його так, щоб на кожній з обломлених частин були листки і кореневища. Далі слід наполовину підрізати листя і на третину коріння, очистити і те і інше від підгнилих та/або сухих частин, продезінфікувати слабким розчином марганцівки (потримати в ньому не більше 15 хвилин) і просушити. Посередині виритої в клумбі лунки потрібно зробити невелику гірку, на яку слід поставити кореневище, розправивши коріння навколо. Відстань між лунками при посадці ірисів повинно бути не менше півметра. Після посадки саджанці обов'язково потрібно полити, і через трое-четверо днів зробити поливання ще раз. Якщо на вулиці жарко, то саджанці потрібно затінити. Садити іриси найкраще влітку і восени. Влітку рослину вкорениться через одну-два тижні після посадки, а восени протягом місяця-півтора. Для осінньої посадки слід вибирати екземпляри з раніше заложившейся квіткової ниркою і досить розвиненими коренями. При сприятливих погодних умовах вкорінення рослини пройде без проблем, а цвітіння можна буде очікувати вже в наступному році.

Для посадки цибулин викопується траншея, вийнятий ґрунт змішується з:

- піском;
- подвійним суперфорсатом;
- товченим вугіллям;
- свіжої садовою землею.

Між рослинами залишайте достатня кількість місця при посадці

У підготовлені борозенки, низ яких просипані піском (можна пролити рожевим розчином марганцівки, епіне або гетероауксином), розкладаються цибулинки ірисів паростком вгору.

Важливо! Не можна сильно заглиблювати цибулини в ґрунт. Правило: мілколуковичні прийнято садити на глибину 3 висоти цибулини.

Посадка мілколуковичних ірисів не вимагає поливу, достатньо вологи, яка використовувалася для поливу посадкової борозни. Ґрунт зверху потрібно злегка утрамбувати, щоб птахи не змогли висмикнути цибулинки до їх укорінення. Цвітіння мелколокувичних ірисів розпочнеться наступної весни.

Вирощування. Іриси бородаті

Посадка бородатих ірисів вимагає дотримання певних правил:

Не забудьте, що бородаті ірисы потрібно підгодовувати дуже обережно

- Не можна при посадці вносити в грядку свіжий гній, компост або азотні добрива.
- У кислий ґрунт слід попередньо внести крейду або вапно. Кислотність ґрунту слід знизити.
- Не допускається проводити посадку кореневищ півників в щільну, що злежався ґрунт. Попередня перекопування ґрунту на штик лопати і внесення піску, зроблять ґрунт більш прийнятним вирощування у відкритому ґрунті ваших ірисів.
- Кореневища бородатих ірисів не заглиблюють в ґрунт: нирки повинні знаходитися на рівні верхнього шару ґрунту.

Правильний догляд

Догляд за ірисами зводиться до регулярного поливу рослин, їх обрізанні після цвітіння і профілактичних заходів щодо попередження хвороб, яких у рослини досить.

Якщо дотримані всі правила посадки і ділення культиварів, рослини розвиваються нормально і догляд за ірисами не становить праці.

Добре поливайте рослини, обприскуйте листя

При поливанні не допускати надмірної вологості ґрунту - це може призвести до підгнивання коренів. У уникнення поломки стебел під час сильного вітру іриса слід підв'язувати

У зимовий період догляд за ірисовими посадками зводиться до укриття кореневищ, які розташовуються майже біля поверхні землі. При утепленні кущів руберойдом або мульчування торфом, важливо передбачити обов'язкове провітрювання кореневищ.

Вхідними воротами для різних інфекцій і захворювань є відмерлі частини рослин, не прибрані з грядки. Догляд за ірисами включає очищення грядок від опалого гнилих листя і квітконосів.

Нові (однорічні) іриса осінньої посадки до початку зими краще накрити сосновим липником або палої листям, які треба буде прибрати, як тільки стає сніг. Для старих посадок таке укриття робити необов'язково. Одне з основних дій при догляді за ірисами - це видалення відцвілих квіток. Їх потрібно зрізати, причому якомога ближче до основи. Поливання ірисів у спеку краще проводити ввечері.

Добриво і підгодівля ірису

Думки квітників про добриві ірисів часто розходяться. Цей міцний квітка прекрасно росте без всяких добрив. Однак, починаючи з 3 року зростання, рослина потрібно удобрювати.

Підгодовувати добривами можна рослини досягли трьох-п'ятирічного віку. На початку весни краще зробити підгодівлю, взявши по одній частці калію і фосфору і двох часток азоту. Підживлення під час бутонування повинна складатися з трьох часток калію, такої ж кількості азоту і однієї частки фосфору. Через місяць після закінчення періоду цвітіння рослини можна підгодувати мінеральною підгодівлею, що складається з рівних частин фосфору і калію. Дозу добрив на 1 кв. метр розраховують залежно від складу ґрунту: від 9-12 грам (якщо ґрунт дерново-подзолиста середнесуглистая) до 15-18 грам (при піщаному ґрунті). Якщо при посадці нових рослин був удобрений ґрунт, то влітку додаткової підгодівлі ірисам не потрібно.

Слід також пам'ятати про те, що надлишок азоту в добриві викликає активний ріст листя, але пригнічує.

Всього варто запланувати 3 підгодівлі:

- Добриво, внесене ранньою весною (азот, фосфор, калій 2:1:1).
- Добриво в період бутонізації рослин – (N, P, K 3:1:3).
- Через місяць після цвітіння – фосфор і калій у співвідношенні 1:1.

□ Мінеральне добриво можна вносити під корінь рослини, індивідуально під кожен кущ (1 ст. ложка).

Розмноження рослини

Іриси можна розмножувати листям або квітконосами. Розмноження насінням можливо, але на вирощування цим способом повноцінної рослини, йдуть роки. Розмноження насінням застосовується при селекційних дослідженнях, виведенні нових гібридів і сортів.

Вегетативне розмноження ірисів (бородатих) проводиться навесні або восени двома способами:

- діленням кореневища і відводками, коли від рослини відділяється молодий нащадок зі значною частиною материнського кореневища;
- або коли кореневище нарізується на частини з нирками для подальшого дорощування.

Обидва способи створюють загрозу для материнського кореневища: через ранені поверхні можуть проникнути шкідники або початися зараження. Цибулинні іриси легко розлучаються відділенням дочірніх цибулин восени.

Розмноження ірисів діленням кореневої системи

В процесі пересаджування ірисів на інше місце, їх обов'язково потрібно розділити. Як викопати та розділити кущ ірисів. Вилами викопати кущ ірису, розділити його на річні ланки з листям, акуратно вкоротити шнуркоподібне коріння, вирізати пошкоджені або підгнилі місця, продезінфікувати 20 хв. в розчині марганцівки темно-рожевого кольору (при потребі), потім підсушити на сонці.

Коли та як садити цибулинні іриси? Цибулинні іриси цвітуть в основному з березня до квітня. Після цвітіння, десь в квітні, коли листя засохнуть наполовину, цибулини потрібно викопати, (якщо цибулини заллють дощі, вони стануть дуже схильні до грибкових захворювань). Викопані цибулини промивають в 0,2% розчині марганцівки або іншого фунгіциду, швидко просушують і зберігають у сухому провітрюваному приміщенні до середини вересня. Цибулини ірисів потрібно висаджувати у ґрунт в вересні. А весною вони підуть у ріст дуже рано, часом навіть сніг не встигне зійти. Глибина висаджування - 2 висоти цибулини, що не менше 5 см.

Висаджування ірисів робиться таким чином: в неглибоку лунку насипають горбок з піском, зверху кладуть горизонтально кореневище (кореневі) ірису, розправляють коріння, засипають ґрунтом таким чином, щоб верхня частина кореневища залишалася над рівнем землі, і добре поливають. Якщо ви закопаєте все кореневище, то можете спровокувати його загнивання. Безбороді іриси, навпаки, потрібно заглибити на кілька сантиметрів і до того ж замульчувати для збереження вологи (хвоєю або торфом). Відстань між низькорослими ірисами - 15 см, середньорослі - 20 см, високими - 50 см.

Хвороби і шкідники

Листя ірисів уражаються павутинним кліщем, а квіти трипсами, при високій сухості повітря. В посушливе, спекотне літо, потрібно обприскувати зелене листя рослини водою.

Боротися з павутинним кліщем і трипсом, можна з допомогою спеціальних засобів: “Фуфаном”; “Неорон”; “Актеллік”; “Фітоверм”.

Пошкодити рослину можуть мурахи, які оселяються поблизу кореневищ півників. Препарат “Муравьїн” допоможе позбутися від шкідливого сусідства.

Капустянка – ще один шкідник, здатний пошкодити кореневища ірисів. Боротися з медведкою потрібно спеціальними препаратами.

Ареал розповсюдження природних видів ірисів так широкий, що для кожної території притаманні свої шкідники і хвороби, тому шукати можливість боротьби з шкідниками, потрібно, виходячи з умов тієї чи іншої місцевості.

З хвороб ірисів, варто відзначити іржу, бактеріоз (м’яка гниль кореневища). Хворі рослини сильно відстають у рості, втрачають листя. Уражені кореневища видають різкий гнильний запах з виділенням білого вмісту. Рослина в результаті гине.

Якщо на рослинах з'явилися комахи — разу проведіть обробку

бактеріоз

Захворювання ірисів:

Виникнення хвороб зазвичай відбувається при грубих порушеннях правил агротехніки: перезволоження ґрунту; використання свіжого гною; передозування добрив.

Ще одне неприємне захворювання ірисів викликається грибами. Фузаріоз — суха гниль, коли кореневище покривається сухими, розростаючимися плямами, некротизується і всихає. Захворіла рослина підлягає знищенню. Ґрунт з-під хворого рослини також видаляється. Профілактикою фузаріозу послужать провітрювання посадок і дотримання режиму поливу ірисів.

Посадка ірису у відкритому ґрунті в групових посадках хороша при дотриманні агротехнічних умов кожного виду. Так чудово ростуть іриси в кам'янистих садах, біля ставків і водойм. Часто ірисами обсаджують доріжки і альтанки. Поєднання ірисів з іншими рослинами, посадженими поруч, має враховувати гармонійний колір пелюсток всіх використовуваних сортів. При групових посадках важливо поєднання термінів цвітіння культур, тоді вже відцвілі іриси, своїм листям зможуть відтінити що зацвітають літники.

Ірис здатний прикрасити будь-яку клумбу

На газонному килимі іриси слід розташовувати групами з низькими подушкоподібні рослинами, які цвітуть яскравими кольорами все літо. Це може бути петунії, лобелія, братки, маргаритки.

Дуже часто ірис використовують при посадці в парках, скверах, при оформленні територій в ландшафтному дизайні. Величезне різноманіття сортів і видів, а також висока стійкість самої рослини, дозволяють ширше використовувати цю культуру для озеленення. Чудово виглядають куртини з ірисів різних сортів на газонному килимі.

Дуже красиво виглядають «поля» ірисів різних кольорів

Моно-посадки культури ірису прикрашають міські території і не потребують серйозного догляду. Ця культура має перевагу — багаторічні посадки на одному місці і збереження декоративного вигляду.

Домашнє завдання:

Знайдіть та подивіться відео «Догляд за ірисами».